

Scolas professiunalas dil Grischun

Examen da recepziun KBMS Romontsch

Num: Pnum:

Temps: 90 minutus

Mieds: negins

Pensums	Maximum	Puncts contonschi
1.) Capientsha da text		
2.) Producziun da text		
3.) Grammatica, scazi da plaids, ortografia		
Total		

Suttascprizun dallas expertas e dils experts

.....

Datum:

Legia attentamein il suandont text ed emprova da capir el en tut ils detagls!

Text 1 : Dapli sustegn per il mistregn

(Da Dumeni Columberg / Text LQ ; ils 18 da sett. 2013)

- A) Ina buna part da nossa populazion viva dil mistregn e dalla industria. En nossas regiuns ein menaschis industrials plitost rars. Perencunter havein nus da vegl enneu capavels mistergners. Quels menaschis pigns e mesauns eis ei da promover e sustener.
- B) Pil solit plidein nus mo dil turissem e dall'agricultura. Per quels dat ei grond sustegn e considerablas subvenziuns. Senza dubi ei quei sustegn public giustificaus, tonpli che omisduas spartas han da sbatter cun grevs problems. Denton astgein nus buc emblidar nos mistergners. Els ein la ferma petga per nossa economia, specialmein en las regiuns muntagnardas. Quels menaschis pigns e mesauns procuran per biaras piazze stablas e dattan paun e fadigia a numerosas famiglias.
- C) Ils davos onns e decennis havein nus piars numerosas piazze da laver. In tschuppel fatschentas ein idas a smerscha ni han serrau las portas. Per exemplu sa la branscha da textilias strusch pli exister en Svizra. La renomada Fabrica da ponn a Trun ei stada ils onns otgonta ina da quellas unfrendas, la Stampa Romontscha enzatgei pli tard in'autra.
- D) Novs menaschis ein scarts. Ina legreivla excepziun ha ei dau dacuort a Mustér (Pignola ; num d'in quartier). Leu han dus menaschis construui novas localitads. Quei ei ina iniziativa curaschusa. Gest ussa ! Els proxims onns vegnin nus numnadamein a piarder biars posts da laver pervia dalla disgraziada iniziativa Franz Weber. Entras quei scamond d'ereger habitaziuns secundaras vegnan biaras fatschentas a pitir. Buca mo ils speculants, mobein era ina entira retscha da branschas da zun different gener.
- E) Il sustegn dil maun public per il mistregn ei pli che mudests. Subvenziuns directas dat ei buc. Quei fuss era buca prudent, pertgei ina fatschenta sto star sin atgnas combas. Perencunter duei il stadi buca mudergiar quels menaschis cun prescripziuns e restricziuns da tuttas uisas. Las proceduras ein da simplificar e d'accelerar. Ins duess buca stuer spitgar meins en e meins ora sin ina lubientscha. Ei drova dapli generusadad e meins formalissem!
- F) La simplificaziun dallas proceduras ei in vegl postulat. Tuts declaran sontgamein d'esser persuenter. Mo tgei capeta en realitat? Smaledet pauc! Anzi! Per mintga piculezza drova ei ina lubientscha. Tut sto vegnir reglementau. Adina dapli prescripziuns restrenschan la libertad economica. Quei ei tissi per l'iniziativa privata. Quei pren il tschaffen d'investar e riscar.
- G) Il maun public sto crear in clima favoreivel per promover ed encuraschar las activitads economicas. El ha da procurar per bunas condizioni generalas e per ina buna infrastructura. Quei ei per exemplu succediu el cass da Pignola,

nua che la vischnaunca ha procurau per areal adattau per menaschis da mistregn. Quei ei ina investiziun che sepaga.

- H) Il pli impurtont ei l'iniziativa privata, la curasca da s'engaschar, d'investar e riscar. Gest en nossas regiuns drova ei menaschis moderns, equipai cun las pli novas metodas da producziun. Quei per saver semiserar cun la concurrenza d'ordeifer. Nos menaschis ston empruar da era haver clientella ordeifer la regiun e da saver exportar (sco per exempl, la firma Zai ; producziun da skis). Sche nus havein mistergners dinamics ed iniziativs, che nezegian las schanzas dil progress, han els buns aspects per in legreivel avegnir. Quels interprendiders meretan dapli capienscha e sustegn dil maun public, mo era dapli engrazieivladad e renconuschientscha da vischins e vischinas.

Text 2 : Colligaziun en Surselva

(da Duri Bluementhal ; LQ, mardis, ils 8 d'october 2013)

- I) Colligaziuns ein igl a ed igl o per l'attractivitat d'ina regiun. Ord quell'optica ha la Surselva aunc in grond potenzial da svilup. Bein vegn la reit da vias migliurada onn per onn, mo sil sectur dil traffic public savein nus constatar ils davos onns plitost ina stagnaziun ni schizun in regress. Cheu drova ei novs impuls per far frunt allas sfidas futuras da nossa regiun. Nus stuein numnadamein esser pertscharts che la situaziun economica ella regiun vegn a pitir ils proxims onns en vesta allas consequenzas negativas dall'iniziativa encunter las secundas habitaziuns. Nus astgein buca crer ch'in stop da 180 giu sin nul, mondi sperasvi senza effects economics negativs. Medemamein eis ei era buca da quintar che la Surselva davanti pli attractiva per l'industria. La consequenza vegn ad esser ina digren dalla populaziun cun tut ses aspects negativs per la Surselva. (...)
- J) Il pli impurtont ei in tunnel dalla Viafier federala naven da Glion tochen giu Turitg tras Glaruna. Aschia savess ins habitar giu Turitg ni la Surselva savess daventar in liug per famiglias che vulan buca viver pli ella hectica dall'aglomeraziun ni dil marcau. Ins astga buc emblidar che prest la mesedad dils Glarunes lavura a Turitg e cun in tunnel a Glion fuss il temps da viadi buca bia pli liungs. In tunnel da Linthal tochen Glion havess ina lunghezia da ca. 20 km e fuss aschia ca. aschi liungs sco il tunnel dil Vereina. Per nus gida ei numnadamein nuot da colligiar regiuns che disponan ni da pazzas da lavour ni da potenzial da glieud che savess prender dimora tier nus. Nus essan pertscharts ch'in tal project selai buca realisar enteifer tschun onns, mobein ei ina visiun pils proxims decennis. Mo sulettamein sche nus formulein oz nossas pretensiuns havein nus la schanza d'obtener zatgei el futur.
- K) Aschiditg che quei ei sulettamein ina visiun duvrein nus secapescha vinavon in' optimaziun dalla colligaziun cun Cuera. Cheu basegna ei buca mo in urari da mes'ura, mobein oravontut colligaziuns directas che rendan la viafier pli attractiva. (...)

1. Capientcha dil text

Rispunda aschi exact sco pusseivel ed en construcziuns entiras allas suandontas damondas chestattan en connex culs texts che ti has legiu. Ortografia e grammatica correcta. Alla fin da mintga damonda ei scret nua che ti anflas la risposta, duas letras ein mintgamai indicadas, mo ina ei gesta. Bien cletg!

(Per exemplel: La risposta anflas ti en part G ni A. Enquera!)

1. Per saver realisar projects sto il maun public reagir. Tgei sto el possiblitar? (2)

(part A ni G)

2. Ina visiun detg veglia dils Sursilvans ei ina colligazion cun Turitg.

- a) Co ei quella visiun definida ? (1)
- b) Tgei pusseivladads pertass ella? (2)

(part J ni B)

3. Tgei grupp da laver astgan ins buca emblidar tenor D. Columberg e daco? (2)

(part B ni K)

4. Descriva la rolla dil maun public visavi fatschentas!

- A) Tgei pretenda Columberg? (1)
- B) Tgei manegias ti? (2)

A) _____

B) _____

(part K ni E)

- 5. Daco vegn la situaziun economica a pitir egl avegnir en nossa regiun? (2)**

(part I ni C)

- 6. Aschibein Columberg sco era Blumenthal fan pretensiuns. Numna mintgamai ina pretensiun da mintga exponenet ed aschunta tiu meini. (4)**

Columberg: _____

Agen meini: _____

Agen meini: _____

(negina indicaziun)

- 7. A) Co sto in menaschi dalla regiun esser structuraus per ch'el sappi concurrenzar cun menaschis d'ordeifer? (2)**

- B) Dat ei menaschis d'exempel en Surselva? Numna treis, mo in ei numnaus el text. (2)**

A) _____

B) _____

(part H ni F)

8. Co patratga la populaziun sursilvana davart ils mistregns e las colligaziuns ?

(2)

(negina indicaziun)

9. Ei quella pretensiun correcta ni buc, sch'ella ei fallida, scriva la sligiaziun! (3)

correct / falliu / sligiaziun

- a) Pil solit plidein mo dil turissem e dall'agricultura. _____ / _____ / _____
- b) In tunnel da Linthal a Glion ei ca. 25 km liungs. _____ / _____ / _____
- c) Franz Weber procura per laver ellas regiuns. _____ / _____ / _____
- d) "Zai" ei ina fatschenta da vestgadira. _____ / _____ / _____
- e) La Svizra ha buca bia laver ella branscha da textilias. _____ / _____ / _____
- f) Menaschis pigns e mesauns dat ei strusch en Surselva. _____ / _____ / _____

(____ / 28)

2. Producziun da text

- a) «Duessen nos vitgs e nossas vals survir in di sco loghens per seretrer dil squetsch e tempo dil mintgadi, ina fuigia dil marcau e tut quei per ina summetta». **Pren posiziun!**

b) Han nos vitgs cun lur usits e valurs aunc in senn? **Argumentescha tia risposta!**

 - Drova in scazi da plaidi variau e correct !
 - Creescha ina clara structura dil text !
 - Scriva construcziuns entiras e bein formuladas !
 - Dai in tetel al text !

Rispunder alla domanda a *ni b!* (200 plaids)

Cons plaids has ti duvrau?

Indichescha il diember : _____ plaids

total / cuntonschiu

Cuntegn / stil : 15 / _____

Stil : 5 / _____

Grammtica / ortografia: 5 / _____

Producziun da text: 25 / _____

3. Scazi da plaids

Ei suonda entginas damondas da vocabulari. La letra en parentesa sper ils plaids indichescha mintgamai la part el text, nua che ti anflas quei plaid.

3.1 Sinonims

Indichescha mintgamai in sinonim (**plaid dalla medema muntada**) per ils suandonts plaids.

(**Exempel:** il marcau – la fiera, magher – satel)

1. hectica (J) _____
2. favoreivel (G) _____
3. in'optimaziun (K) _____
4. riscar (F) _____
5. promover (A) _____

(____/5)

3.2 Antonims

(**Exempel:** entrar – extrar; **buc lubiu: grond – buc grond**)

1. l'excepziun (D) _____
2. accelerar (E) _____
3. mudergiar (E) _____
4. l'iniziativa *privata* (H) _____ (*antonim da privat*)
5. l'aglomeraziun (J) _____

(____/5)

3.3 Explicaziuns da plaids

Declara cun agens plaids las suandontas expressiuns screttas cursiv che cumparan el text:

1. els vegnan *pertscharts* (I) _____
2. in vegl *postulat* (F) _____
3. mistergners *dynamics* ed *iniziativs* (H) _____
4. *prender dimora* tier nus (J) _____
5. in *tschuppel* fatschentas (C) _____

(____/5)

(____/15)

4. Grammatica

4. 1.

- a) Il text cheusut cuntegn entgins germanissem ed auters “puccaus”. Enquera, suttastreha e scriva ina megliera varianta.

Gia baul la damaun han tschun giuvenils entschiet en ad ir sillla staziun. Ei era ina huarra (x) ferdaglia ed ins schelava quasi giu il tgil. Bugen havessen nus priu in bigliet retour, mo il schalter era aunc serraus. Sche prendein halt el tren nies bigliet, havein era buca anflau ora co igl automat funcziuneschi. Tgei stoda pulenta.
Ussa sesan ils tschun collegs el tren da Mustér a Glion. Il conducteur ha menau si in detg teater – negin bigliet munta in castitg. Tgei cunfar ch'els han, els han gnanc saviu tschintschar ora, donn. Tgei plunder.
Els tschontschan surda plazzas da lavur, da schnupperlehras, dalla finiziun dalla scola, dils novs handys, digl usgang dalla sonda sera ch'ei stada gailira.

- a) Suttastreha ils “puccaus” e numerescha ils plaids el text, scriva la versiun correcta! (10)

(x) exempl: stoda, enorma

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

- b) Nua ein ils germanissem zuppai? Marcar els cun ina colur e scriver ina letra, in bustab (a, b, ...) dasperas. (6)

- Exempel: il termin per la piazza ei currius giu. (x) vargaus, scurrius currius giu ei in germanissem!

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____
- f) _____

4.2 Transformaziun da plails

Transformescha il plaid indicau en la fuorma dumandada en parentesa. Scriva mintgamai **mo in plaid sin la lingia!** Igl ei buc lubiu da substantivar. (5)

(Exempel: scriver (substantiv) il scriver (falliu); la scartira, il scret (correct)

Exempel: **scriver** **(substantiv)** **la scartira**

1. accelerar (substantiv) _____
2. la lubientscha (adjectiv) _____
3. las proceduras (verb) _____
4. l'economia (adjectiv) _____
5. ils menaschis (verb) _____
6. adattau (substantiv) _____
7. stabel (verb) _____
8. proxim (adverb) _____
9. l'iniziativa (verb) _____
10. il progress (adjectiv) _____

4.3 Transpona el suandont text ils verbs ella fuorma correcta! (9)

Dumeni Columberg di ch'il.....

Il sustegn dil maun public per il mistregn ei pli che _____
mudests. Subvenziuns directas dat ei buc. Quei fuss _____
era buca prudent, pertgei ina fatschenta sto star sin _____
atgnas combas. Perencunter duei il stadi buca _____
mudergiar quels menaschis cun prescripziuns e _____
restricziuns da tuttas uisas. Las proceduras ein da _____
simplificar e d'accelerar. Ins duess buca stuer spitgar _____
meins en e meins ora sin ina lubientscha. Ei drova _____
dapli generusadad e meins formalissem! _____

4.4 Ils suffixs ed ils prefixs gidan a crear plaids.

Suffix: munta d'aschuntar ina finiziu

Prefix: munta d'aschuntar ina presilba

Fuorma ord ils plaids existents en parentesa novs plaids cun aschuntar in suffix ni in prefix ed empleina las largias! Suffixs che stattan a disposiziun pil pensum; -ella, -ziun,-uras, -mein; -taus; -tar. Quater prefixs stos ti sustattihar ellas construcziuns ina tochen quater!

(Il suffix/prefix correct mintgamai 0.5 puncts, pia **3/2**)

1. (proceder) La simplificaziun dallas _____ ei in vegl postulat.

(il client) Haver _____ ordeifer la regiun ei impuront.

2. (agir) Il malraus permanent da nies temps fa il carstgaun _____.

3. (casual/ scursanir) Mo _____ havein nus anflau ina varianta cun in tunnel da Glion – Glaruna – Turitg, pia ina via da _____.

4. (quescher) Mo cun grondas visiuns san ins buca _____ ils giavischs d'ina regiun.

(____/ 14)

(100/____)